

Krátce z historie Skutče

Vybráno z publikace „Skuteč známá – neznámá“,
vyd. 2006; ISBN 80-239-7640-0

Skuteč – název města

Jméno města se v historii používalo v různých tvarech. Říkalo se Skuč, Skuč, Skuteč i Skučče. V listině z roku 1392 je zcela zřetelně napsáno Skuteč. Tohoto názvu se ponejvíce užívalo i v 15., 16. a 17. století (we Skuttctzi). Pohodlný písař tu a tam také napsal „we Skuczí“. V 19. století se většinou užívalo z němčiny převzatého tvaru Skuč.

O výkladu jména Skuteč nepanuje zcela jednotný názor. Například K. V. Adámek vysvětluje původ jména takto: „Byla to skutečně Skuč čili skučet, řada kučí (chalup), jež si zde pod strážišťem Hutberg (Strážný vrch, z němčiny zkomoleně Humperky) strážníci cesty vybudovali.“ Podle knihy „Místní jména v Čechách“ se však název města odvozuje z osobního jména Skutek a znamenalo Skutkův dvůr /Skutkovo/.

Podle lidových pověstí získalo město jméno podle smečky psů, skučících na dvoře hradiště na Humperkách. Tento výklad je však pouze plodem lidové tvůrčí představivosti.

Skuteč – nejstarší historie

Pravěkými lidmi bylo Skutečsko tu a tam obýváno již v mladší době kamenné, což představuje období cca 4500-4000 př. n. l. Tento fakt podporují nálezy hlazených kamenných klínů, sekeromlatů, pazourkových škradel či šipek. Zcela bezpečným dokladem trvalého osídlení je pozdější nález šperků a bronzových zbraní. Základním předělem v historii Skutečska je nástup vnitřní kolonizace a vznik českého státu. Jím se začíná postupné trvalé osídlování a pozvolná přeměna krajiny do současné podoby. Nejstarší doklady o tomto novém osídlení pocházejí ze 12. století. Jedná se o nález kostrového hrobu se záušnicí se dvěma esovitými konci (ozdoba nošená ve vlasech) ze Štěpánova. Ostatní nálezy jsou ze sídlišť, která jsou doložena archeologickými nálezy keramických střepů typických pro 12.-13. století. Jsou to převážně zásobnicové a hrncovité nádoby zdobené rytou šroubovicí. Taková sídliště jsou doložena ve Skučči, v Malinném, v Proseči, v Lažanech, v Předhradí a ve Zhoří.

Skuteč – první zmínky

První písemnou zmínku o Skučči zachycujeme v roce 1289, kdy český král Václav II. uzavřel smlouvu s míšenským markrabětem Fridrichem o zástavě některých hradů a hrazených měst ve východních Čechách za podobná místa v Míšni. V listině se uvádí mj. Svojanov, Polička, Lanškroun, Ústí, Mýto, Skuteč /Zkuts/. Smlouva však nikdy nevstoupila v platnost. Skuteč nebyla hrazeným městem, zmínka v listině se zřejmě týká nedalekého hradiště Humperky.

Na počátku 14. století za krále Jana Lucemburského Skutečsko přešlo z královských rukou do majetku vladků z Mrdic. Člen tohoto rodu jménem Tas zde vystavěl před rokem 1325 hrad Rychmburk. Jeho vznik počátkem 14. století potvrzují také archeologické nálezy. Hrad se stal centrem rychle kolonizovaného území spojeného s kácením lesa, získáváním orné půdy a zakládáním osad. Už v roce 1349 celé panství vlastnili Vartenberkové, po nich přešlo na pány z Pardubic. Rozsah celého panství je popsán v listině z roku 1392, kdy rychmburské panství koupili Ota z Berkova a Boček z Poděbrad. Zahrnovalo kromě Skučče a Rychmburku 58 vesnic. Stejný rozsah osídlení jako v roce 1392 je zachycen již v listině z roku 1350, kdy k nově zřízenému litomyšlskému biskupství přešly farnosti v Krouně, Lažanech, Otradově, Perálci, Proseči, Rané a Skučči.

Stará osada Skuteč ležela na obchodní cestě vedoucí z Chrudimě na Trstenickou stezku u Litomyšle a

odtud dále na Moravu a do Polska. Ve 12. – 13. stol. v blízkosti obchodní cesty existovaly opevněné lokality – hradiště, např. valem opevněná lokalita Na hradě u Cejřova, Valy v sousedství této lokality, Hradiště u Prosetína, hradiště Humperky u Skutče, Hanusovy zámky u Nové vsi. Až na poslední uvedenou lokalitu všechny ostatní ustoupily těžbě kamene. Jediná lokalita Valy byla před odlámaním archeologicky zkoumána, nálezy jsou datovány do 14. stol.

Skuteč – městský znak

Za krále Jana Lucemburského (1310 – 1346) byla Skuteč, patrně kolem roku 1330, povýšena na město a byl jí propůjčen znak – vartenberský upomínající na erb pánů z Vartenberka, držitelů panství rychmburského (půlený štít, jehož pravá strana je zlatá, levá černá). Právě tento znak je připomínán na dvou zachovaných městských stříbrných pečetidlech z 15. a 16. století.

Od roku 1733 se stále ve větší míře užívalo jako městského znaku pečeti rychtářské: na červeném štítě stříbrná hradební zeď z kvádrů s cimbuřím. Za ní vynikají dvě dvoupatrové čtyřhranné stříbrné věže s okny a věžemi se žlutou makovicí.

Není známo, proč město upustilo od užívání znaku vartenberského a vrátilo se k užívání znaku rychtářského.

V současné době Skuteč užívá městský znak, který byl převzat z rychtářské pečeti. V roce 2005 byl městu Skuteč také slavnostně udělen prapor s tímto znakem

Skuteč – historie v nové době

Ve 2. pol. 18. stol. mělo město mnohé spory s vrchností. Domáhalo se uvolnění břemen a povinností. Po dlouhých bojích, spojených dokonce se stížností k císařovně Marii Terezii, byl roku 1792 za Filipa Hraběte Kinského zřízen ve Skutči magistrát. Spory s vrchností se ukončily narovnáním u krajského úřadu v Chrudimi 1.3.1794. Roku 1850 se Skuteč stala sídlem státních úřadů, pro něž město roku 1853 zbudovalo na náměstí místo staré radnice dům o dvou patrech (okresní soud a berní úřad). Roku 1866 bylo ve Skutči zřízeno okresní zastupitelství, jehož působnost byla zrušena v roce 1929. Na dnešní podobě města se významnou měrou podílela skutečnost, že město bylo postiženo několika rozsáhlými požáry. Velký požár vypukl v roce 1659. Při obnově města byly na náměstí stavěny domy z kamene s podsíněmi a zdobenými štíty. Roku 1741 zažila Skuteč drancování německými a francouzskými vojsky. Rozsáhlý požár v květnu 1862 sežehl celou východní část náměstí a dnešní Heydukovu ulici. Hořelo celkem 102 domů a 46 stodol. Při tomto požáru padla popelem rovněž katovna. V srpnu 1867 vznikl požár v západní části náměstí v domě čp. 144, v němž zemřel spisovatel František Jaromír Rubeš, významný spisovatel a básník doby národního obrození. Oheň sežehl 204 domů, 74 stodol, chlévy a hospodářská stavení, s celou sklizní obilí. Po tomto ohni byla podloubí, zdobící domy na náměstí, zazděna.

V minulosti se Skuteč řadila mezi spíše větší města; v roce 1843 mělo město 3620 obyvatel, přičemž v Pardubicích v témže roce žilo 4017 obyvatel. Koncem 19. století dochází k poklesu zalidněnosti města a v roce 1890 při sčítání lidu vykázala Skuteč jen 3344 obyvatel.

Skutečtí obyvatelé se vždy věnovali převážně řemeslné výrobě. Nejstarší cechovní artikule ve Skutči (novoševcovská) pochází z roku 1534. Ovšem po roce 1866, kdy byly zrušeny zakázky vojenské obuvi, nastává pozvolný úpadek tohoto řemesla. První obuvnická továrna ve městě byla zřízena v 70. letech 19. století a navázala na starou obuvnickou tradici Skutče

Počátkem 19. stol. se začala těžit na Příbylově kvalitní opuka. Při stavbě železniční trati Pardubice – Německý (Havlíčkův) Brod v letech 1869 – 1871 se začalo na Skutečsku s těžbou žuly, která je velmi vhodnou surovinou k výrobě šterku všeho druhu a dlažebních kostek. Tak vznikla ve Skutči také tradice kamenická.

Skuteč – osobnosti města

Město má bohatou kulturní tradici a žilo v něm mnoho zajímavých osobností. V roce 1774 se zde narodil Václav Jan Tomášek, významný hudební skladatel a pedagog předsmetanovské doby. Ve 20. – 30. letech 19. století nastal zásluhou dr. Jana Melichara (1810 – 1901) velký rozmach divadelní činnosti, která v minulém století přivedla jako hosty na skutečská ochotnická prkna i takové herce, jako byli Zdeněk Štěpánek nebo Karel Höger. Ve 2. pol. 19. století nastal čilý národní ruch a ve městě vznikla řada kulturních spolků. V roce 1862 byl založen pěvecký spolek Rubeš, který nese jméno spisovatele Františka Jaromíra Rubeše a je činný dodnes. Ve Skutči také pobýval a tvořil hudební skladatel Vítězslav Novák.